

N:o 130.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1909, kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

(I. A.)

I en till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling remitterad proposition (n:o 161) af den 19 mars 1909 har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen att för de fall, beträffande hvilka icke i annan ordning särskilda bestämmelser med Riksdagens medverkan träffats, medgifva, att för tiden intill den 15 maj 1910 Kungl. Maj:t må äga

ej mindre åt svenska män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t bestämmer, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid för hvarje gång af högst tio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra mineralfyndigheter af andra slag, än som enligt 1 § grufvestadgan kunna utgöra föremål för inmutning, med rätt för koncessionsinnehafvaren att, därest vid upplåtelse tidens utgång dylik upplåtelse fortfarande blifver af Riksdagen medgifven, äga företräde till öfverenskommelse om fortsatt arbete med fyndighetens tillgodogörande på de villkor, Kungl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kan finna godt bestämma,

än äfven åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, upplåta erforderlig mark för vägar samt för anläggning af verkstäder och arbetarbostäder, med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som bestämmes genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

Enligt berörda statsrådsprotokoll erinrade departementschefen vid underdånig föredragning af ifrågavarande ärende till en början, hurusom Riksdagen, enligt skrifvelse den 8 maj 1908, med anledning af en utaf Kungl. Maj:t aflåten proposition i ämnet, för tiden intill den 15 maj 1909 medgifvit, att Kungl. Maj:t skulle äga

dels åt svenska män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t bestämde, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid för hvarje gång af högst tio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra anträffade marmorfyndigheter, med rätt för koncessionsinnehafvaren att, därest vid upplåtelsetidens utgång dylik upplåtelse fortfarande blefve af Riksdagen medgifven, äga företräde till öfverenskommelse om fortsatt arbete med fyndighetens tillgodogörande på de villkor, Kungl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kunde finna godt bestämma,

dels ock åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, upplåta erforderlig mark för vägar samt för anläggning af verkstäder och arbetarbostäder, med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som skulle bestämmas genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

Härefter framhöll departementschefen, hurusom ett liknande medgifvande beträffande tiden intill den 15 maj 1910 syntes böra hos Riksdagen äskas, samt anförde vidare:

»Inom departementet ligga för närvarande under beredning ett par ärenden, uti hvilka fråga är om framställningar, som af olika personer gjorts om tillstånd att å kronojord få bearbeta fyndigheter af diabas, en af de bergarter, som i dagligt tal innefattas under den gemensamma benämningen svart granit. I ett den 11 april 1908 öfver berörda framställningar afgifvet gemensamt utlåtande hafva kammarkollegium och kommerskollegium hemställt om bifall till vissa af dessa framställningar, men på samma gång framhållit, att, då upplåtelse ändå icke kunde ske utan Riksdagens samtycke, det syntes lämpligt, att af Riksdagen utverkades ett generellt medgifvande till upplåtelser af rätt att å kronojord bearbeta och tillgodogöra icke inmutningsbara mineral-

fyndigheter, dit, bland andra, såväl marmor som diabas med flera för industriella ändamål användbara bergarter vore att hänföra.

Såsom kollegierna anfört, torde för närvarande upplåtelser af det i berörda framställningar angifna slag i fråga om stora grupper af kronans fastigheter icke kunna äga rum utan Riksdagens samtycke i hvarje särskildt fall. Endast i fråga om kronans jordbruksdomäner har Riksdagen lämnat ett generellt medgifvande till dylika upplåtelser, nämligen i 5:te punkten af gällande grunder för förvaltningen af kronans jordbruksdomäner, där det medgifves domänstyrelsen rätt att å dylika egendomar upplåta sten- eller kalkbrott m. m. Det torde emellertid endast vara i undantagsfall som fyndigheter af den betydelse, att de lämpa sig för industriellt bearbetande, förekomma å nämnda egendomar. Däremot är det icke uteslutet att värdefulla fyndigheter af ifrågavarande slag kunna finnas å en del andra kronan tillhöriga marker. Några dylika fyndigheter äro redan kända. Genom Sveriges geologiska undersökning pågå dessutom för närvarande undersökningar, afseende att vinna närmare kännedom om förekomsten af dylika fyndigheter inom landet, och det är ju antagligt, att därvid äfven en del fyndigheter å kronojord kunna upptäckas. Då det icke torde böra sättas i fråga, att kronan själf i större utsträckning, än som må betingas af sådana särskilda statsändamål som t. ex. behofvet att kunna bereda arbete åt fångar, skulle inlåta sig på stenindustriell verksamhet, synes det icke finnas annan utväg för dylika fyndigheters tillgodogörande än deras upplåtande åt den enskilda företagsamheten. Härför fordras emellertid, att de former, under hvilka eventuella spekulanter kunna förvärfva rätt att tillgodogöra sig fyndigheter, ej äro allt för tunga, något, som säkerligen får anses vara fallet, så länge upplåtelse ej kan ske utan Riksdagens hörande i hvarje särskildt fall. Det har ock varit från dessa synpunkter som Kungl. Maj:t hvarje år från och med år 1902 begärt och Riksdagen medgifvit Kungl. Maj:t förenämnda rätt att upplåta marmorfyndigheter.

Äfven om det måste medgifvas, att konjunkturerna inom stenindustrien för närvarande icke äro sådana, att en större efterfrågan under den allra närmaste tiden är att förvänta, synes det mig alltså, att det af kollegierna gifna uppslaget bör följas.

I afseende å omfattningen af det medgifvande, som för ändamålet skulle erfordras, hafva, som nämnt, kollegierna hemställt, att det måtte utsträckas till alla nu icke inmutningsbara mineralier. Häremot har jag i sak icke något att anmärka. Emellertid torde jag i detta sammanhang, utöfver hvad jag nyss anfört beträffande kronans jord-

bruksdomäner, böra erinra, att, därest af Eders Kungl. Maj:t denna dag beslutade propositioner med förslag till, bland annat, dels lag om ändrad lydelse af vissa §§ i grufvestadgan och dels bestämmelser angående undersökning och tillgodogörande af mineralfyndighet å viss kronojord vinna Riksdagens bifall, fyndigheter af apatit och magnesit icke längre komma att blifva inmutningsbara, men likväl komma att, såvidt fråga är om kronojord, som ej innehafves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, kunna upplåtas åt enskilda i samma ordning som inmutningsbara fyndigheter. Vidare är att märka, att i lydelsen af 34 § uti det förslag till ecklesiastik boställsordning, som Eders Kungl. Maj:t i särskild proposition förelagt Riksdagen till antagande, ligger ett indirekt medgifvande till upplåtelser af det slag, hvarom nu är fråga. Det är uppenbarligen endast för de fall, då särskilda bestämmelser icke i annan ordning meddelats, som det af mig nu ifrågasatta medgifvandet skulle blifva tillämpligt.»

1902 års och hvarje följande lagtima Riksdag har, på framställning af Kungl. Maj:t, för tiden intill den 15 maj därpå följde år bemyndigat Kungl. Maj:t att, under vissa närmare bestämmelser, upplåta rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord. Kungl. Maj:ts nu föreliggande förslag afser ett dylikt bemyndigande för tiden intill den 15 maj 1910, dock med den olikhet emot hvad förut ägt rum, att bemyndigandet skulle omfatta icke blott marmorfyndigheter, utan jämväl öfriga icke inmutningsbara mineralfyndigheter. Och då de skäl departementschefen anfört för ett sådant utvidgande af bemyndigandet synas utskottet tillfyllestgörande, får utskottet hemställa,

*Utskottets
yttrande.*

att Riksdagen må för de fall, beträffande hvilka icke i annan ordning särskilda bestämmelser med Riksdagens medverkan träffats, medgifva, att för tiden till den 15 maj 1910 Kungl. Maj:t må äga

ej mindre åt svenska män bevilja tillstånd att mot den årliga afgäld och under de villkor i öfrigt, Kungl. Maj:t bestämmer, å kronojord inom visst å marken utstakadt område under en tid för hvarje gång af högst tio år med andras uteslutande med arbete belägga och sig tillgodogöra mineralfyndigheter, af andra slag, än som enligt 1 § grufvestadgan kunna utgöra föremål för inmutning, med rätt för koncessionsinnehafvaren att, därest vid upplåtelse-

tidens utgång dylik upplåtelse fortfarande blifver af Riksdagen medgifven, äga företräde till öfverenskommelse om fortsatt arbete med fyndighetens tillgodogörande på de villkor, Kungl. Maj:t då på grund af sig företeende omständigheter kan finna godt bestämma,

än äfven åt sådan koncessionsinnehafvare för den tid, hvarunder koncessionen beviljats, upplåta erforderlig mark för vägar samt för anläggning af verkstäder och arbetarbostäder, med skyldighet för koncessionsinnehafvaren att för sålunda åt honom upplåtna förmåner gälda visst årligt arrende, som bestämmes genom särskild uppskattning före upplåtelsens medgifvande.

Stockholm den 27 april 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
